

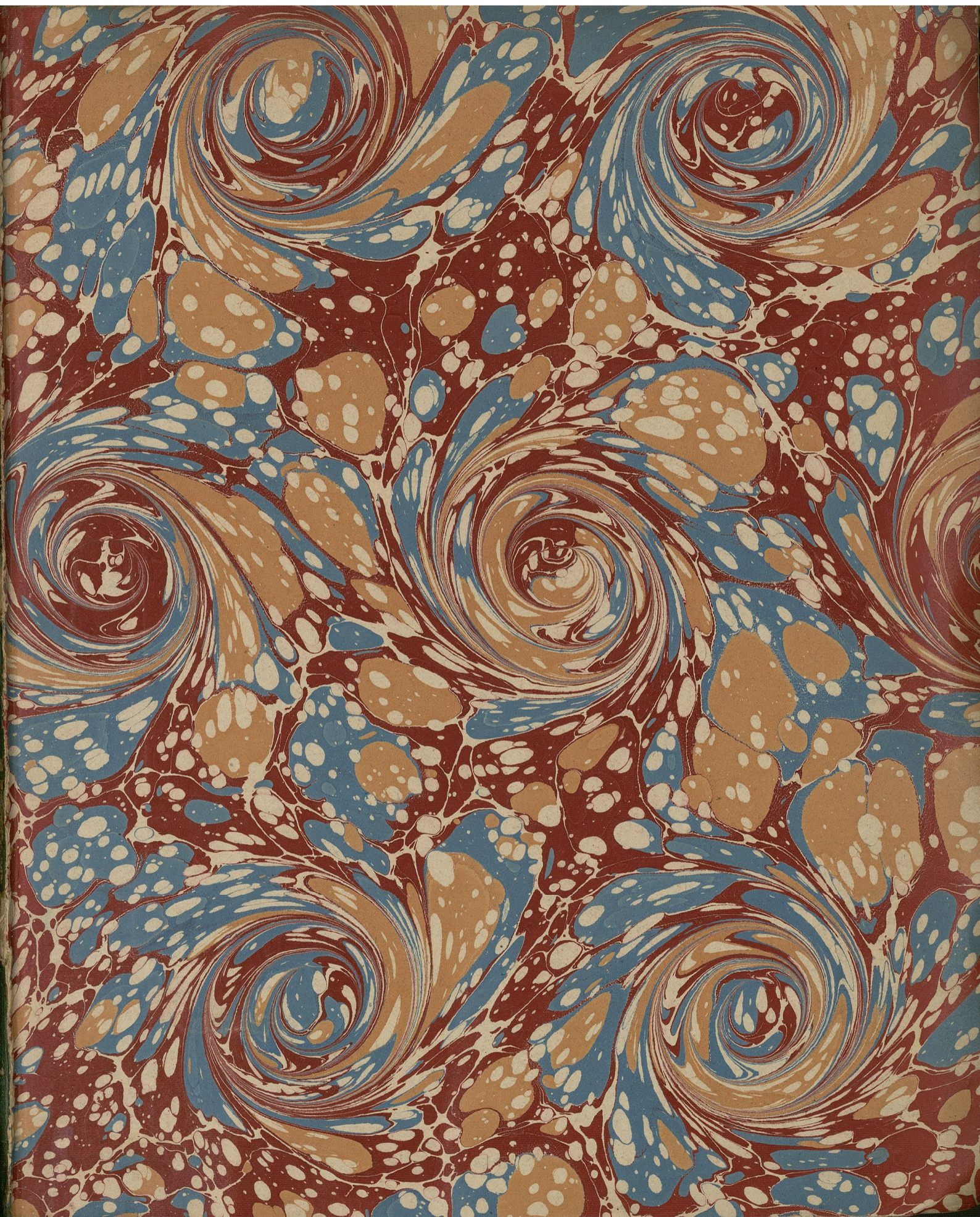
BIBLIOTHEQUE DE L'UNIVERSITE

FACULTÉ
DE
THÉOLOGIE
DE PARIS
THÈSES

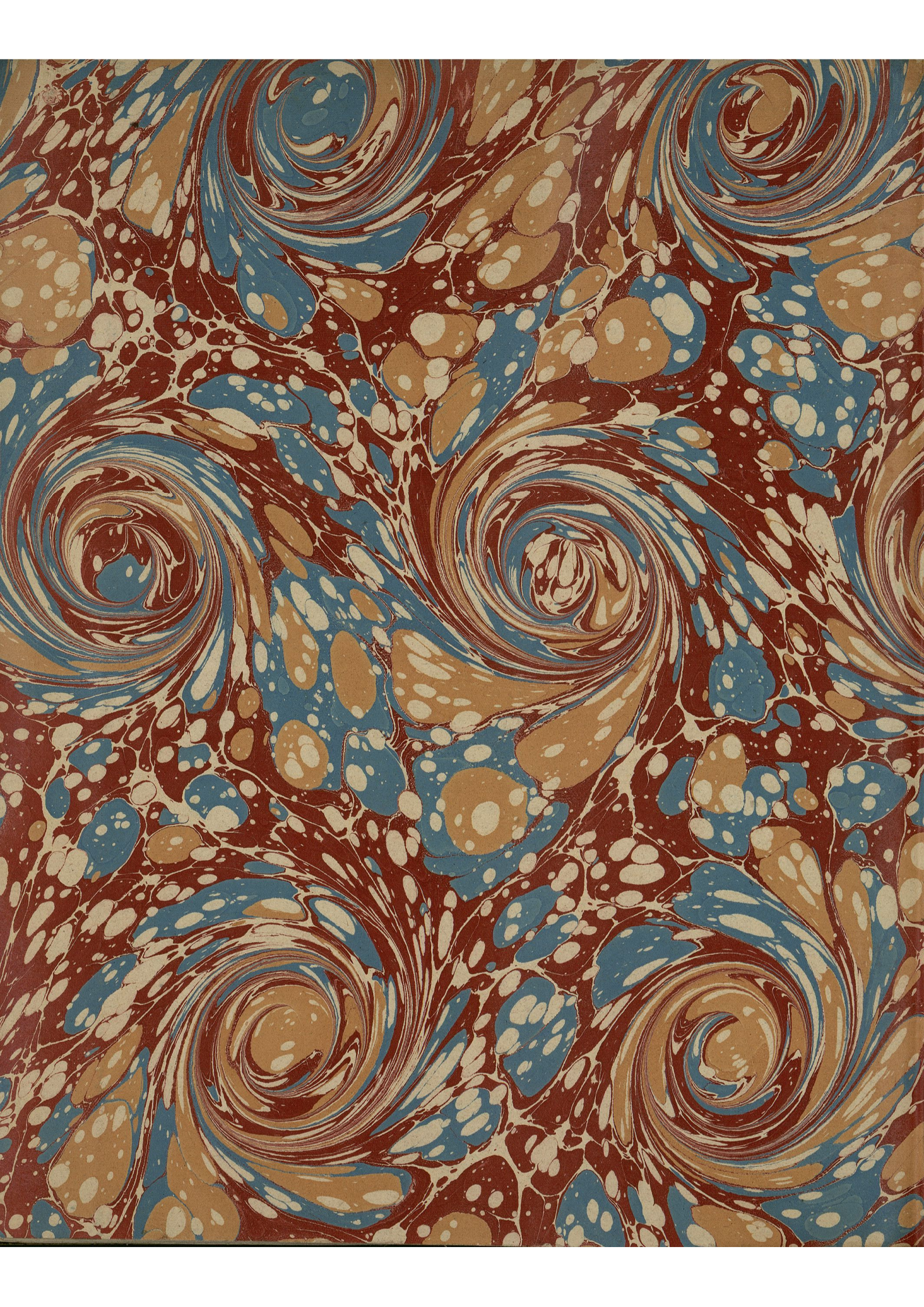
BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
692

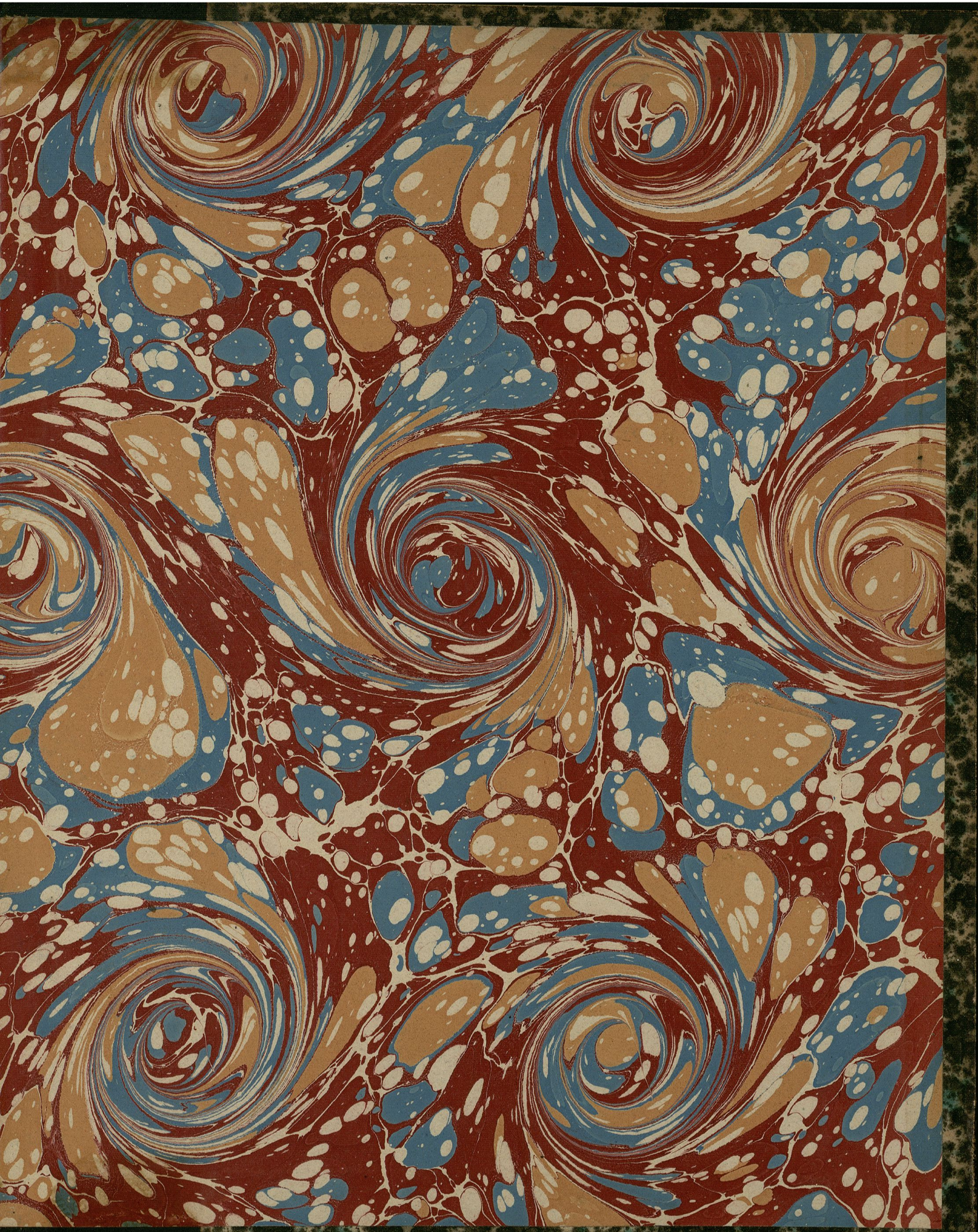

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
692

Volume de 409 feuillets
(moins 28, 26 et 346)
20 Juin 1912

Opère latine

368

pour
la Licence

Son le mardi 10 Juillet à 1 h.

M^r l'abb. Salomon
vicaire à Beaune

269

from
the office

Mr. J. M. Smith to Mr. J. C. Smith

My dear Mr. J. C. Smith
I am in a hurry

Yours truly

J. M. Smith

Enclosed

De satisfactione sacramentali.

Quae de satisfactione sacramentali dicturi
sumus, sub tribus articulis concludemus:
primus erit de notione, necessitate et utilitate
huiusmodi satisfactionis; secundus, de officio
sacerdotis in imponenda satisfactione; tertius
denique, de obligatione poenitentis in adim-
panda praedicta satisfactione.

Articulus primus.

De notione, necessitate, et utilitate.

Satisfactionis sacramentalis.

Antequam ipsam satisfactionem sacramentalem

578
Definiam, operae pretium mihi visum est quodam
circa hanc vocem, Satisfactionem scilicet,
præmittere.

Satisfactio quidem definitur: Acceptatio et
toleratio poenae temporalis, quum ad compensan-
dam injuriam Deo a peccatis illatam, tum ad
redimendam poenam graviorum peccanti debitam.

At satisfactio ista non nisi lato sensu apud
theologos accipitur. Etenim omnes pro rato habent
Deum inter et hominem intercedere non posse
justitiam illam completam et absolutam, quae
in perfectâ aequitate reponitur, quâque igitur
Deo tantum honoris rependeretur, quantum
ejusdem honori detractum fuerit, proindeque
ne Satisfactionem proprie dictam. Nam sci-
lius intelligitur nos esse impares Satisfaciendis;
quidquid enim sumus, a Deo sumus; quidquid
habemus, a Deo habemus; cum in unum peccamus,
infinitum bonum, quod in nobis est, laedimus.
Quidquid autem nos habemus, et sumus, exiguum
est ac finitum. Hinc igitur offensae infinitae,

illinc autem potentia essentialiter finita satisfac-
ciendi.

« Potest quidem homo Deo satisfacere, quum
« quod potest Deo reddi: videtur enim esse
« aliquo modo aequalis proportio inter hominem
« conatum et Dei gratiam. Si vero haec dicto,
« Satis, proprie importet aequalitatem quantitatis,
« satisfacere minime potest. » (1).

Itaque nisi aliqua donatio, annuente Deo,
intercedat, nemo pro peccatis in divinam ma-
jestatem commissis satisfacere potest. Quam de re
nulla controversia moveri potest, « quum etiam
« Ethnici philosophi intellexerint et scripserint Deo
« non posse ab hominibus pariter reddi. » (2).

Attamen, si non sumus sufficientes o nobis,
acceptissimam Deo, mediante Christo, satisfactionem
offere possumus. Nam, per Salvatoris satisfactionem,
gratiam, quam satisfaciamus, consequimur. Quum enim
Christus sit « vitis vera », ut ipse apud Evangelistam

(1). S. Thomas, Summae theol.

(2). Estius.

778
testis est, nos vero « palmites », de plenitudine ejus,
ac proinde de ejus satisfactione, accipere possumus,
et ita nobis ejus meritis applicare. Quo fit ut
Christi satisfactio non statim immediate temporalem
penam peccatis debitam tollat, sed mediate tantum,
quatenus videlicet ab ea gratiam, qua deficiente
non valeret nostra satisfactio, haurimus.

Errant igitur haeretici isti qui Catholicos arguunt
quod Christi satisfactioni suum pretium detrahant,
cum satisfactionem personalem a quocumque peni-
tente exigunt. Et contra, catholicis dogmate admissis,
Salvatoris satisfactio mirum in modum elucet.

Quippe quae basis sit nostrarum satisfactionum.

Quam ipsa semel posita, et insuper admissis
quod homo regeneratus effici potest corporis Christi
membrum vivum ac liberum, necnon verae vitae
secundus palmes, in promptu est, capitis divitias
in membra derivare, et membra cum capite
pati posse, inferre. Quam, inquit concilium Tridentinum,
« qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus,
« eo cooperante qui nos confortatur, omnia possumus :
« ita non habet homo unde gloriatur, sed omnis gloriatio

„ in Christo est, in quo vivimus, in quo moramur, in
 „ quo satisfacimus, scientes fructus dignos penitentiae,
 „ qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri,
 „ et per illum acceptantur a Patre.))

Haec quidem praenotanda sunt de satisfac-
 tione in genere. Nunc vero, omnes quae attinent
 sive ad penitentiam, quae a Deo nobis per vitae
 praesentis arumnas imponitur, sive ad eam ad quam
 Ecclesia, v. g. jejuniis quadagesimali, cogimur,
 sive ad eam quam spontanea assumimus,
 statim ad eam satisfactionem, quae a theologia
 sacramentalis vocatur, devenio.

§ I.—De notione sacramentalis satisfactionis.

Definitur: Voluntaria poenae a confessario injunctae
 toleratio ad reparandam injuriam Deo per peccatum illatam,
 expungendamque poenam temporalem.

Primum *indagandum* mihi occurrit circa sacramen-
talem hanc *satisfactionem*, quas partes gerat in
componendo *Penitentiae* sacramento, deinde quas
effectus *producat*.

Porro *videre* est ex Concilio Tridentino cum
Sacramenti *Penitentiae* tertiam esse partem, et quidem
integrantem. « Sane autem quae materia hujus
« Sacramenti *ipsius* penitentis actus, nempe contritio,
« Confessio et *satisfactio*. Qui quatenus in penitente
« ad integritatem Sacramenti, ad plenam perfectamque
« peccatorum remissionem ex Dei institutione
« requiruntur, hae ratione penitentiae partes
« dicuntur. » (1).

At non *eadem* modo tres *in* penitentis actus
Sacramenti *materiam* informant. « Nam sine
« satisfactione Sacramentum Penitentiae esse potest,
« Sed maneam et mutilum, neque enim tres
« illae partes *essenciales*, sed *integrales* dicuntur:
« Sine aliqua autem parte integrali res quidem
« esse potest, sed integra esse non potest. Illud

(1) Conc. *Trid.*, sess. XIV.

« admittimus ex integralibus partibus quodan-
 « esse principales, sine quibus essentia rei nullo
 « modo consisteret, quales sunt in homine caput
 « et cor; et tales sunt in Sacramento Penitentiae
 « contritio et confessio: nam nisi signa doloris
 « aliqua conspiciantur, et nisi manifestatio aliqua
 « peccatorum praecedat, absolutio a sacerdote
 « impendi non potest. Aliae sunt partes integrales
 « secundariae, sine quibus rei essentia consistere,
 « licet imperfecta et mutila, potest: quales sunt in homine,
 « manus et pedes: et ejusmodi in Sacramento Peni-
 « tentiae videtur esse satisfactio. » (1).

Quod si sacramentalis satisfactionis effectus cum
 voluntariae penitentiae effectibus conferas, in iis
 duplex discrimen deprehendas.

Prius discrimen in eo est, quod, ceteris
 paribus, majoris est efficaciae illa quae a confessario
 imponitur quam quae voluntarie assumitur: v. g.,
 semel jejunas, impositae penitentiae adimplendae
 causa: major panis, ceteris paribus, tibi remittitur quam

(1) Bellarminus, de Penitentia.

quando semel voluntarie jejunas; quia illa est
ex satisfactione, quae pars est Sacramenti, et ratione
Sacramenti magis applicatur Christi virtus per hoc jejunium
impositum quam per illud alterum. Dixi, ceteris paribus,
quia tanto fervore et tantâ devotione posses illud
facere voluntarium, et tam tepide impositum, ut plus
valeret quod ex devotione majori das, quam quod ratione
Sacramenti facis.

Alterum discrimen in eo est ut satisfactio voluntaria,
cum in peccato mortali fit, nihil prodest ad penam
tempore quo adimpletur, nec etiam quando homo
gratiam consequitur: dum per ea, quae a confes-
sario imposita sunt, etsi non satisfaciat homo
ante absolutionem, attamen quam gratiam consecutus fuerit,
satisfactio etiam procedens absolutionem suam sortitur
effectum, ut dicit Cajetanus verbum Satisfactio evolvens.
Ratio est quia poenitentia a confessario im-
posita est pars Sacramenti.

§ II.—De necessitate satisfactionis sacramentalis.

Regnum Noratores, Sutherlandi scilicet et Cal-

vinistae, satisfactionis necessitatem: «vehementer odi,
 «exclamat Lutherus, et Sublatum vellent hoc vocabulum
 «satisfactio. Habet enim periculosum sensum, quasi
 «Deo quisquam pro ullo peccato satisfacere possit,
 «cum gratis ille ignoscat omnia.» Contendunt igitur
 Protestantes 1° Dimissâ culpâ, totam simul dimitti
 poenam; 2° Homines non posse Deo satisfacere per
 poenas sponte susceptas, vel a confessario injunctas, sed
 eas esse tantum utiles ad vitae novae custodiam et
 aliorum exemplum.

Catholici vero omnes triplicem in homine graviter
 peccante reatum agnoscunt, culpae scilicet, poenae
 aeternae, et poenae temporalis, quae post culpae et
 poenae aeternae remissionem laeva superest. Culpam
 aeternamque poenam a Deo gratis et citra praerium
 hominis de condigno meritum condonari docent.

Poenam vero temporalem per pios justae peni-
 tentiae labores, quos satisfactionis nomine ap-
 pellant, redimendam assunt.

«Docendi sunt, inquit Catechismus romanus,
 iduo esse quae peccatum consequuntur, macula et
 «poena: ac quamvis semper culpâ dimissâ

490
« simul etiam aeternae mortis supplicium, apud
« inferos constitutum, condonetur, tamen non semper
« contingit, quemadmodum a Tridentino Synodo
« declaratum est, ut Dominus peccatorum reliquias,
« et poenam certo tempore definitam, quae peccatis
« debetur, remittat. »

Remota quidem iustam admodum videtur
Deum eodem modo non agere in Penitentia ac
in Baptismo, proptereaque posse absolute ignorare
eis qui Dei bonum non sunt consecuti, dum
poenas ab eis, qui in larvæ vitæ, demoniacâ
servitute per Dei gratiam confractâ, regenerati,
deco ingrati facti sunt ut templum, Dei profa-
naverint, Deique Spiritum extinxerint,
exigat.

At unde a divinam clementiam deest, inquit Catechismus
Romanus, ne ita nobis absque ullâ satisfactione peccato
« dimittantur, ut, occasione acceptâ, peccata leviora putantes,
« veluti injuriæ et contumeliosi Spiritui Sancto, in graviora
« labamur, thesaurisantes nobis iram in die iræ. Pervenit
« dubio enim magnopere a peccato revocant, et quasi freno

« quodam coercens hac satisfactoriae penae, ceteroque
« et vigilantiores in posterum poenitentes efficiunt.»

Itaque ab Ecclesiae incurabulis moris semper
vigilant et sacerdotes, priusquam absolutionem concederent,
peccatoribus poenitentiae opera praescribere curantur:
« Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus
« hanc propositis Ecclesiae tradidit potestatem, ut
« confitentibus actionum poenitentiae darent, et eosdem
« salubri satisfactione purgetos ad communionem
« sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.» (1).

Ita Ecclesia persuasum habet satisfactionem
sacramentalem esse necessariam, ut olim peccatori
confesso ad sanitatem redeunti injunctam poenitentiam,
sarcinate morbo, in memoriam per sacerdotes revocandam,
posteaque adimplendam, jasserit. « Si superaverit, admonetur
« petitioni suae satisfactum, et subdatus statuti poenitentiae
« legibus, quamdiu sacerdos, qui poenitentiam dedit, probaverit.» (2).

Ceterum neminem fugit perlongiores quondam
et perdures poenitentias ab Ecclesia imponi

(1). S. Leo, Ep. 91 ad Euthodum, Episc. Foroj.

(2). Conc. Carth. 4, can. 76.

solitas, nec solum ad novae vitae custodiam, et aliorum exemplum, ut novatoribus placere jam dixi, sed etiam ad praeteritorum saltem vindictam et satisfactionem pro temporali poena peccati quod culpam remissis debita.

Quae de re perpetua et constans traditio invenitur sive apud illos qui ante Christum, sive apud illos qui post Christum, scripsere.

Omissis ceteris veteris testamenti testimoniis, sufficiat in exemplum offerre quod Davidi acciderit. Qui Scripturae locus ita lucet ut nullae indigeat explanatione. Quum enim David, ut narratur in libro secundo Regum, caput XII, adulterii sui veniam a Deo consecutus esset his verbis et Dominus « transtulit peccatum tuum », non solum in admonitionem cavendi in futurum, sed in aliorum terrorem, sed nec et proprie in criminis sui vindictam spectatur. « Verumtamen, ait Deus per prophetam, quoniam « blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc, « filius qui natus est tibi, morte morietur »; et v. 10: « quoniam non recedet gladius de domo tua in sempiternum, eo quod contempseris me. »

Ad Patres pauca tantum deligam testimonia.

Certullianus, lib. de Penit., cap. 6: «Quam ineptum,
« inquit, quam iniquum penitentiam non adimplere,
« et veniam delictorum sustinere, hoc est, pretium
« non exhibere, et ad mercedem manum emittere!
« Hoc enim pretio Dominus veniam addicere
« instituit: hanc penitentiae compensationem redimendam
« proponit Deus impunitatem.»

Utrum ubi pretio et compensatione constituta redimatur
impunitas a penitente, ibi quod rem occurrat satisfactio
a Catholicis admittatur?

Origenes nobis non minus lucidus utitur, hom. 8
in lib. Judic.: «Vide benignum Dominum misericordiam
« cum clementia miscentem, et ipsius paene modum
« iustae et clementi liberatione pensantem. Non in
« perpetuum tradit delinquentes, sed quanto tempore
« exere te morti, quanto tempore deliquisti, tanto nihil
« minus tempore humilia te ipsum Deo, et satisfacito
« ei in confessione penitentia.» Ergo modum poenae, inquit
Collet, cui a Deo in perpetuum addici potest homo,
potest et debet dum homo longa satisfactione eluere.

896
S. Cyprianus, *serm. 5* De lapsis, sic eos ad satisfac-
tionem hortatur: « Confiteantur singuli delictum suum,
« dum adhuc qui deliquit in saeculo est, dum
« admitti confessio ejus potest, dum satisfactio et remissio
« facta per sacerdotes apud Dominum grata est.
« Convertamur ad Dominum mente tota, et penitentiam
« criminis raris doloribus exprimentes, Dei misericordiam
« deprecemur, illi se animae prosternat, illi maestitia
« satisfaciat, illi spes omnis incumbat. » Deinde,
paucis interpositis: « Ecce peiora adhuc peccandi rubra,
« ecce majora delicta, peccare, nec satisfacere, deliquisse,
« nec delicta differe. »

S. Ambrosius, ad virginem lapsam, cap. 8:
« Grandi plagae, inquit, altæ et proluxa opus est
« medicina; grande scelus grandem necessariam habet
« satisfactionem. »

Denique S. Augustinus, *serm. 361*: « Non sufficit
« mores in melius commutare, et a factis malis recedere,
« nisi etiam de his quae facta sunt satisfaciat Deo per
« penitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti
« cordis sacrificium, cooperantibus elemosynis. »

His adungere licet, quae in probationem afferunt
 Estius, canones et decreta quae congruas satisfac-
 tiones peccatis praescribunt, ut Conc. Carth. 4, can. 51
 et 74; Conc. Afric., can. 9; et Cabillonens., can. 34
 et 38, et quae patet a Gratiano collecta sunt,
 de Consecrat., dist. 4, de Penitentia, dist. 3.

Concilium igitur Tridentinum traditionis vestigiis
 inheret, quando sess. XIV, cap. 8, a declarat falsam
 «omnino esse, et a verbo Dei alienum, culpam se
 a Domino nunquam remitti, quin universa etiam
 a peccato condonetur.», proptereaque penitentias esse
 imponendas, quia «videntur peccatorum reliquias.»

Revera a satisfactio, quam imponunt (Sacerdotes),
 «non est tantum ad novae vitae custodiam, sed
 etiam ad praeteritorum peccatorum vindictam
 et castigationem.»

Hinc can. XII: «Si quis dixerit totam
 a penam simul cum culpa remitti semper a
 «Deo, satisfactionemque penitentiam non esse
 «aliā quam fidem, qui apprehendant Christum pro
 «eis satisfecisse: anathema sit.»

998
Ratio tandem theologica de necessitate satisfac-
tionis proferri potest: quum enim sacerdotes intra
penitentiae tribunal sive iudices, iis procul dubio,
audita et aestimata peccatorum qualitate, incumbit
onus non solum de istis ferendae sententiae, sed
etiam solutarium et convenientium penitentiarum,
secundum Tridentinorum Patrum mentem, iisdem
imponendum.

§ III. De satisfactionis sacramentalis utilitate.

Sacramentalis satisfactio, quae stulte necessaria est
ad vindicandam Dei justitiam, simul etiam peccatori
maximae est utilis. Itaque, Tridentini patres, satisfactionis
necessitate exposita, statim commoda, quae satisfactione
eodem peccatori afferuntur, protulere.

Quae commoda ad duo imprimis referri possunt, nempe 1° ut
remedantur peccatorum reliquiis; 2° vitiosos habitus male vivendi
comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. (1)

(1) Cone. Trident.

1.º Midentur peccatorum reliquiis. Peccator enim quibundam animi languoribus laborat, tædio in colendo virtute afficitur, bona hujus vitæ nimis ~~atque~~ ^{atque} a quocunque bono faciendo aediā quadam detrahetur.

Ubi ergo variis istis animi morbis proportionatae medicinae prouigantur, jam imper erit peccator mortis effugiendae. At satisfactio, quam sapienter imponitur, remedia cuique morbo apte ministrat, et paulatim spirituales aegrotum ad valetudinem reducit. Etenim penitens, dum penitentiam iungentem adimplet, victorem, qui postquam a naufragio liberatus est, et ait Cæcilianus, jam navibus et mari validiā, imitatur.

Quum vero argumentum istud articulo sequenti sit erobrandum, ubi de officio pastoris in imponendā penitentia tractabimus, posteriorem satisfactionis effectum statim adeo.

2.º Vitiosos habitus male vivendo comparatas contrariis virtutum actionibus tollunt. Jam S. Bernardus penitentiam ultimum vitiorum et altricem virtutum vocaverat. Penitentem fugit violentia peccandi eorum consuetudinem peccandi; nam « contraria contrariis sanantur », et vulgo dicitur, et expi —

886
scientia constat multum proficere eos qui deliquerunt,
quum vitam in melius mutare instituerunt, si fugiant
etiam gaudia permissa: « Si quis, inquit S. Patianus,
« ad balneum roget, recusare delicias; si quis ad
« convivium roget, dicere ista felicibus, ego deliqui in
« Dominum, et periclitor in aeternum perire; quo mihi
« epulas, qui Dominum laesi? ».

His effectibus a Synodo Tridentina satisfactioni
tributis adiciere possem per penitentiam nos conformes
effici Christo, cujus vita in laboribus et passionibus
consummata est. Si enim, inquit Apostolus, compatimur,
et glorificabimur; si sustinemus, et congruabimus.
« Porta atque securae est expectatio promissae beatitudinis,
« ubi est participatio Dominicae passionis. » (1).

(1). S. Leo, Serm. 9 de Quadrag.

Articulus secundus.

De officio sacerdotis in imponendâ satisfactione.

Rectius quidem et fuscus officium istud concilio
 Tridentino depingitur: « Debenť ergo sacerdotes Domini,
 « quantum Spiritus et prudentia suggerit, pro qualitate
 « criminum et penitentium facultate, salutaris et
 « convenientes satisfactiones injungere, ne, si forte peccatis
 « committant et indulgentius cum peccatoribus agant,
 « levissima quaedam opera pro gravissimis delictis injungenda,
 « alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant
 « autem prae oculis, ut satisfactio, quam imponunt,
 « non sit tantum ad novae vitae custodiam, et infirmitatis
 « medicamentum, sed etiam ad praeteritorum peccatorum
 « vindictam et castigationem; nam clavis sacerdotum
 « non ad solvendum duntaxat, sed et ad ligandum

« concessas etiam antiqui patres et eruditi et docti. »

Quibus rebus patet officium esse sacerdotis penitentias confitenti imponere. Patres enim medicis confessorios comparant et iudiciis fornicibus, quorum et tunc poenas tam remedia imponere.

« De pondere ~~act~~ ~~imando~~ delictorum, inquit S. Innocentius I, sacerdotum est judicare, ut attendant ad confessionem penitentis ..., ac tunc jubere dimitti penitentem cum viderit congruam satisfactionem suam. »

Hæc vero veritas, satisfactiones scilicet a confessoribus esse imponendas, imprimis lucebat fide et praxi Ecclesiae, quorum tota erant monumenta quod canones supersunt et libri penitentiales, qui regulas circa hanc penitentiam imponendam tradiderunt.

Multa quidem sunt pensanda circa sacerdotis officium in imponenda penitentia. Sed antequam Tridentini Synodo mox relata exolvamus, non parvi refert hanc questionem attingere, scilicet: Utrum nostris temporibus confessarii penitentiam ad veterum canonum normam

imponere debeant? Quae quaestio duplex habet objectum:
prius pertinet ad tempus quo satisfactio explenda sit;
posterius vero ad satisfactionis quantitatem.

Ad prius sic respondet P. Perroune: « Quamvis
« antiquitas disciplina obtineret, ut non nisi peracta
« iuncta satisfactione daretur reconciliatio, cum
« tamen agatur de re libera ac disciplinari, quae
« non afficit substantiam Sacramenti, nonnunquam
« Ecclesiae ab illa praece recessit. Sane in Concilio Parth. 3,
« anno 428, sub S. Cypriano, statutum est dandam
« esse absolutionem et Eucharistiam, instante persecutione,
« tum iis qui in desertis fugiebant, tum iis denique
« omnibus concedendam esse pacem, qui vere contriti exis-
« timabantur, adeoque non peroluta, vel etiam
« nondum satisfactione incepta. »

« Constet praeterea a mille circiter et ter centum
« annis Ecclesiam Graecam, et duodecim ad minus
« saeculis Ecclesiam Latinam consuevisse, ante completam
« satisfactionem iunctam poenitentibus, sacramentalibus
« absolutionem impertiri, eosque ad sacram Synaxin
« admittre. Quis igitur, nisi haereticus spiritu doctus,
« audeat affirmare Ecclesiam tot saeculorum

178
« decursu a recto veritatis tramite aberrasse? » (1).

Hanc quidem disciplinam impugnaverunt
Janseuistae; mox nos a Romanis pontificibus
damnati sunt.

Nunc venio ad posteriorem quaestionem: « Utrum
Confessarii penitentiam ad veterum canonum normam
imponere debeant? »

Quamvis Ecclesiae haec canones novis monitis non
abrogaverit, omnes fatentur eodem jandiu esse
obsoletos. S. Raymundus a Penafort, qui Gregorio IX jubente,
Decretalium collectionem confecit (1230), nos docet satisfactiones
non secundum canonum edicta, sed ad libitum confessoris,
esse imponendas. Eundem usum rigere demonstrat Lingonensis
Synodus, anno 1644.

Attamen minus recte intelligeretur hodierna

(1). Quam Brechet, in libro cui titulus Saevis Pacificus, hanc hanc
disciplinam carpsisset, Facultas Borbonica adversus librum illum hoc
edidit decretum, an. 1644: « Censurarium est, erroneum et haeticum
« damnare disciplinam ab omnibus Catholicae communionis
« Ecclesiis receptam quantumvis diuturnam. »

377

disciplina, si prorsus rejicerentur canones isti penitenciales;
semper enim « sacerdotes canones penitenciales
« discant, ut modum et rationem penitentiae in-
« jungendae melius intelligant. » (1).

Nec aliud sentiebat S. Carolus Borromeus: « Penitentes
« culpas graves perpendenti sibi ob mentis oculos proponet
« (confessor) canones penitenciales, qui lumen et sibi et
« penitenti quoque afferant, quo videant quomodo
« pro peccati ratione ^{penitentiae} imponenda et suscipienda sit.
« Eorum canonum tamen penitenciales, ut tempore
« aserant, pro caritate et prudentia sua minuant, prout
« peccati et peccatoris circumstantiae requirunt, in quibus rationem
« actionis habeat contritionis ejus qui peccavit. » (2).

Attamen pastoribus cavendum est ne indulgentius
agant. Memoria igitur semper teneant nomen illud, quo vocantur
a penitente, patrem scilicet. Nam « illi viri Doctores sunt, qui cum per
« rigorem disciplinae patres sunt, pietatis viscera esse matres norunt. » (3).

(1). Cone. Biturg., ann. 1584, tit. de Penit.

(2). S. Carolus, inst. de Penit. ad Pastores.

(3). S. Greg. Magn., lib. 3o moral. in Job, caput 9.

178
Quibus de hodiernâ disciplinâ in imponendâ penitentia
promissis, devenio ad varias circumstantias in quibus
resari potest confessor, quum ei incumbit onus injungendae
penitentiae.

In genere, concilio Tridentino duce, tum ad qua-
litate[m] criminum, tum ad penitentum facultates
simul attendere debet.

1.º Attendere debet ad qualitate[m] criminum. Qui enim
penitentias, quibus nulla proportio cum delictis inesset,
injuriâ profecto Deo infligeret. Quum enim sacerdos esset
mediator Dum inter et homines, simulque minister et mys-
teriorum Dei dispensator, Dei offensi honorem curare debet.
Quod si autem leviores tantunden[que] penitentias imponeret,
se se quodam modo Dei majestatis contemptorem
peccatique malitiæ oblitum ostendit, jamque ipse peccator,
qui pro hui[us] gravem suam culpam habet, scandalus est.
« Penitentia, inquit S. Cyprianus, de lapsis, crimine
« minor non fit ». « Non sit minor, inquit Clerus ro-
« manus, in 31 epistol. S. Cypriani, medicus quam
« vulnus est; non sint remedia minora quam
« funera ». « Pare[m] peccatis penitentiam exhi-

« beatus », inquit S. Chrysostomus. « Majora crimina
« majoribus abluuntur meritis », inquit S. Ambrosius.

Qui igitur leviores imponunt poenitentias, et sunt
injustitiae in Deum, ejus honorem non curant, et
produunt caritatem fraternam, quoniam ab horrore peccati
peccatorem non retrahunt.

2° Attendere debet confessor ad poenitentium qualitatem.

Et tamen si volumus peccata inspicere, saepe
sapius erraret in imponenda poenitentia. « Neque
« temere ad delictum modum oportet et mulctam ipsam
« adhibere, sed tanquam conjecturis quibusdam
« explorandus est delinquentium animus, ne fiat ut,
« dum consuevit quod interruptum est, scissuram
« deteriore facias, ac dum cum qui lapsus est
« erigere et emendare studeas, casus ipse major per te reddatur. »
(1)

Neque objicias hanc indulgentiam cum severi-
tate superius laudata pugnare. Hic patet mise-
ricordiae Dei divinam justitiam, penitentis mysterium.

Porro, uti Parisiensis Synodus, anno 1897, decla-
raturum est, confessor est vicarius Dei, qui est

(1). S. Chrysost., lib. de sacerdot., cap. 4.

598
misericors et clemens, et ita solum satisfactiones,
quas adimplendi par est penitens, imponere
debet. Quod ita rationi consentaneum est,
et Rituale Parisiense confessores moneat quod
interrogant penitentes utrum possint adimplere
penitentiam injunctam. Quod si forte non possint,
statim ea in alteram commutanda est, aut
etiam minuenda. (1)

Verumtamen non solum penitentis qualitas
pensanda est; magni etiam refert ejusdem
statum prospicere.

Si penitens jam a longo tempore per

M. Doct. S. Francisci Salesii monita ad confessorios
refere jura de confessor, sicut quando il voit le pécheur
« bien repentant, doit toujours lui demander s'il refuse ses vo-
« lontiers la pénitence, qu'il lui impose; car en cas
« qu'il le vît en peine, il feroit mieux de lui en donner une
« plus aise, étant beaucoup meilleur, pour l'ordinaire, de
« traiter les pénitents avec amour et benignité, sans toutefois
« les flatter en leurs péchés, que non pas de les traiter sévèrement ».

iniquitatis vias incessiter, multo gravius plectendus est quam si leviter tantum erraverit, nisi forte peritias nimiae quaedam pariat incommoda. Nam confessor penitentis animum considerare debet, et ei indulgere, quam penitentia levior, quamvis iusta, esse deiciendus.

Hic parvi pendas valetudinis statum. Infirmi enim non eodem modo ac bene valentes tractandi sunt. Praeterea saepius aspiuntur qui, non obstante quadam perpetua aegritudine, tam firmi sunt, et passiones, afflante Dei gratia, tam fortiter anhelant, ut satisfactiones perpetuas Deo offerant. Quos licet indulgentius esse tractandos.

Pari ratione nonnunquam magnates laxius regendi sunt. Quam enim minus assueti sint tolerando dolore, minus apti sunt ad penitentiam: unde etsi minorem penitentiam acceperint quam quidam alii, v.g. agriculae, attamen satis patientur. Etiam u qui magna ex parte mundi huius deliciis illudibusque illaqueati, quique a generis claritate, potentia atque opibus habere se aputant unde animos magnopere tollant, ii si sensim ac paulatim peccatorum correctionem adhibeas, possint utique,

« si non penitus, attamen parte aliquâ eximere se ac liberare
« a malis peccatisque quibus occupantur; quos si iuxta statim
« animadversione emendes, sed ut minori etiam illa correc-
« tione, quam sustinere possent, prius. » (1).

Revera satis est nimia lenitate quam nimia severitate
delinqui, siquidem, ut jam dixi, sacerdos partes ejus qui
« linum fumigant non extinguit » (2), gerit. Præterea ista
agendi ratio eo securior est quam Nicææ Synodus
Novatianis ita indulserit, et postea Ecclesia eadem
indulgentiæ, quæ sibi Donatistas derivaret, usa est.

Quando, inquit Colerus, penitens accedit nimis contritus,
contritus (jus) grandis multum de pœna debita aufert. Quo fit
ut magis contrito levior penitentia imponenda sit. Ita docet
Innocentius III : « Ceterum quum penitentia non tam secundum
« quantitatem excessus, quam penitentis contritionem per discreti
« sacerdotis arbitrium sit moderanda...; penitentiam delinquen-
« tibus impositis, prout saluti eorum videritis expedire. »

Sufficiat vero, ut mihi videtur, hæc dicere, quia prorsus
impossibile est omnes enumerare casus in quibus variari potest con-
fessor. Istius est judicare quid sit in particulari agendum.

(1). S. Chrys. de Sacerd. lib. III, caput 4. — (2) Id.

Attendat semper ad haec verba: « Misenda est lenitas cum
 « severitate. Faciendum quoddam temperamentum, ex utroque,
 « ut neque multâ asperitate exacercentur subditi,
 « neque nimio benignitate solvantur. » (1). Quod
 vero temperamentum servare si velis, jam a quo-
 cumque respectu humano alienus sis, nec acceptor perso-
 narum evadat. « Ut sacerdos penitentiam imploranti, absque
 « personae acceptione, penitentiae leges injungat. » (2).

Restat ut pauca dicamus de operibus injun-
 gendis. Porro, « ad satisfactionem, inquit Colles, requi-
 « ritur opus penale, at nulla hinc suboritur difficultas
 « in praxi, cum omne opus virtutis homini pe-
 « nosum esse reputetur. »

Erga sunt, pro quae fieri potest satisfactio, ut omnes
 tenent, jejunia, orationes, elemosynae. Per jejunium
 non solum intelligitur cibum abstinentia, sed etiam omnia
 opera penalia corporis, n.g. disciplinae, corporis castiga-
 tiones, peregrinationes, et alia hujusmodi. Per orationes

(1). S. Greg. Magn. , parl. II Pastoral. , cap. 6.

(2). Conc. Carth. 4, can. 74.

non solum intelliguntur meditationes aut preces vocales,
sed etiam opera spiritualia, missarum celebrationes,
predicationes, lectiones piæ et alia huiusmodi. Per
elemosinas intelliguntur non solum pecuniarum
largitiones, sed alia opera misericordiae corporalia,
ut visitare infirmos, incarceratos, consolari pupillos, etc.

Quæ singula opera pro satisfactione imponendâ
totidem sunt, ut ita dicam, instrumenta in manus
sacerdotis. Attamen, ut super dictum est, ne indis-
criminatim ea cuius vulnere admonet, sed iis summâ
cum solertia et prudentiâ utatur.

Articulus tertius.

De obligatione penitentis in adimplendâ satisfactione.

Plures quæstiones practicæ hic casuunt, quas per
paragrap hos sequentes evolvemus.

§ I.—De obligatione, quae confitenti incumbit, injunctae
penitentiae acceptandae adimplendaeque.

Penitentis dolor, ex concilio Tridentino, conjungi debet cum
fiducia in divinam misericordiam, « et voto praestandi
« reliqua, quae ad rite suscipiendum hoc sacramentum
« requiruntur. » Propositum igitur satisfaciendi pro
peccatis concomitare debet, quia satisfactio est
unus ex tribus actibus qui requiruntur « ad integram
« et perfectam peccatorum remissionem », quique « tres
« penitentiae partes dicuntur », id est, contritio, con-
fessio et satisfactio.

Penitenti ergo incumbit onus submissae et
confessorio penitentiam acceptandi, eoque fideliter
adimplendi. Quum enim, ex unâ parte, concilio Tridentino
praescribente, sacerdotes « salutaris et convenientis satis-
« factiones injungere » debeant, « non tantum ad novae
« vitae custodiam, et infirmitatis medicamentum, sed
« actum ad peccatorum vindictam et castigationem »,
evidens est, ex alterâ parte, penitentem penitentiam
hanc accipere adimplereque debere.

Si aliter se geret, jam indignus foret qui absol-
retur, quia in materiâ gravi confessori non obediret.

Primo enim non videtur absurde tunc imponi
«salutares et convenientes satisfactiones», admisso quod
penitentes, non obstante concilio Tridentino, eas recipere
possent. Cui bene eas imponerentur penitentiae, «
pro infirmitatis medicamento, et pro novae vitae custodiâ»,
quum istas jam omitti fas esset?

Et tunc insanum simul et injustum
est penitentiam non accipere, et absolutionem
operari.

Error est tamen qui ex his concluderet nunquam
penitentem licere ea quae juxta sibi metipsi videntur
confessario objicere, sine penitentia injuncta severior
aut longior ipsi appareat, sine nimia difficultate
in ea adimplenda labore. Postquam vero quae
sententia aperuerit, sacerdosque menti ejus annuerit
neque, penitentia omnino adimplenda est, nisi forte
ei statim videatur alium adire confessarium.

§II. - Inquiritur sub quonam peccato penitentia

adimplenda sit.

« Venietur penitens, inquit Colles, sub mortali
« gravem pro gravibus impositam penitentiam adimplere.
« Imo male sibi consulit, qui hanc itam, seu
« pro venialibus, seu pro mortalibus olim dimissis,
« non exsequitur. »

Probatur prima pars, 1° ex concilio Lateran. :
« Omnia peccata sua confitetur fideliter, et injunctam
« sibi penitentiam studeat pro viribus adimplere. »

Quum enim grave debitum, mortaliter peccando,
peccator contraxerit, pressus liquet grave illud debitum
pro viribus esse solvendum, et quidem sub gravi.

Quod quidem ita ab omnibus admittitur, ut
nulla indigat probatione.

2° Preterea, ex concilio Tridentino, demonstravimus
satisfactionem partem esse integram sacramenti Peni-
tentiae, simulque esse necessariam ad perfectam peccatorum
remissionem. Ea ergo omissa, sacramentum minus

eradic et mutilum. Quam vero haec materia ad religionem et iustitiam spectet, de se gravis admodum apparet.

Probatur secunda pars, scilicet: Immo male sibi consulit, etc. Isto loquendi modo quasi anipiti utor, quia theologi non conveniunt an penitentiae levis omissio a mortali nocet. Asserunt plures, quia haec omissio, licet sacramentum integritate sua privet, quia tamen in materia levi, gravem eidem sacramento injuriam non irrogat.

Alii vero docent graviter peccari, etiam si penitentia tantum levis et pro levis imposita omittatur, etiam sine scandalo et contemptu, quia gravem sacramento injuriam inurit illi, qui ipsius complemento suo substantiali voluntarie privatur. Fatentur tamen eundem leviter tantum peccari, si levis solus penitentiae pars omisso fuerit.

Gam vero, in hac tanta theologorum dissensione, ubi forte soli Deo notum est quae pars prevaleat, recte cum praedicto Collet concluditur illum sibi male consulere qui in re, alioquin levi, certa incertis non preponit.

§ III. — De tempore quo adimplenda est satisfactio.

Vel tempus ut prefixum a confessore, vel non: si prius, patet. cum tempore prefixo esse adimplendam; si posterius, quamprimum moraliter.

Prob. 1.^a pars. Penitentia tempore prefixo est adimplenda; quia temporis circumstantia in precepto includitur. Itaque ille, cui jussum est ut vel feriâ VI jejundet in Passionis honorem, vel Sabbato B. Virginis coronam recitet, hoc prout injuncta sunt opera admissim adimplere debet, proindeque nec anticipare, nec differre, nisi gravis aliqua aut improvisa necessitas illud requireret, quia tunc Directoris Consensus legitime presumitur.

Prob. 2.^a pars, id est, penitentia adimplenda est quamprimum moraliter, tum quia ea est lexum conditio, ut quam eis observandis nullum fuit tempus prefixum, quamprimum moraliter adimplenda sunt; tum quia sacramenti integritate, debite satisfactionis ac medicinae sumenda ratione, et juxta admodum confessorii intentione, prompta executio postulatur.

Attamen brevis ad dies aliquot dilatio, saltem
ordinarie, grave peccatum non inducit, quia nec
gravem Deo injuriam, nec penitenti damnum
grave infert.

§ IV. — Inquiritur utrum penitens satisfactionem sibi
in
injunctam in aliam commutare possit.

Penitenti omnino non licet penitentiam sibi in-
junctam, motu proprio, in aliquid aliud melius commu-
tare. Etiam penitentiam imponere est actus iudicis,
cujus vires nemo in semetipsum gerere potest.

Posses vero confessorius penitentiam in aliquid
etiam minus aliquando mutare, sed non extra peni-
tentiae tribunal. Nam apud omnes constat Christum
penitentiae sacramentum, ab hominibus praedisse,
instituisse. At quandoque, quum penitentia prius imposita,
aut inutiliter, aut etiam periculose impletur, uti accidit in
disciplinae vel alicui usui, nemini ambigiter quin sit
in alteram commutanda.

Dixi vero: Sed non extra Penitentiae tribunal.

387

Itam penitentiae mutatio actus est judicialis :
atque judicialis actus, nisi postquam audita fuerit
causa, poni non potest. Causa vero non nisi in
tribunali iudice auditur.

§ V. — Inquiritur utrum penitens injunctam sibi
penitentiam implere possit in statu peccati mortalis.

Distingendum est: ut satisfactio sit compossibilis
cum peccato, in quod relabitur penitens, ut non.

Si prius, ut quando jejuniū vel eleemosyna
injungitur pro satisfactione sacramentali, huic satis-
facit penitens, etiam in peccatis relapsus fuerit. Eni-
tamen curandum est ut penitentia in statu gratiae
impleatur. Quum enim in mortali adimplatur, jam
peccator secundario penitentiae effecta frustatur, siquidem
solum iustus Deique amicus ipse satisfacere Deo possit.

«Deo sine caritate quae facta non sunt satisfactoria.» (1)

«Duo praecipue in Satisfactione requiruntur, primum

(1) S. Thom., in suppl. 3^a part., q. 14, art. 2.

« est ut is qui satisfaciit justus sit ac Dei amicus. » (1)

Quare concludas poenitentiam, quae adimpletur in statu peccati mortalis et cum affectu quodam ad peccatum, inutilem esse saltem ad tollendam seu minuendam poenam temporalem peccatis debitam.

Si postea, poenitens satisfactionem non implet, uti accidit quum per dies aliquot caritatis actus eliciendus injunctus est, intereaque diem in proximum a poenitente concipitur.

§ VI. — Inquiritur utrum necesse sit necessitate Sacramenti satisfactionem adimpleri ante absolutionem.

Quum supra dicemus opera ^{quae} sine caritate sunt non esse satisfactoria, Deo cu neminem, nisi sit amicus ejus et justus, satisfacere posse, non intendebamus ad illam caritatem habituales, « qui diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui Datus est nobis », quae

(1). Catech. Rom.

288

justorum est proprium, quoque filii nominemur (1)
et sumus, sed tantum ad illam justitiam inchoatam,
et ad amorem Dei actuale, qui est impulsus Spi-
ritus Sancti, qui nondum in anima habitat, sed
qui ei afflat et eam ad Dei amicitiam super omnia
inquirendam excitat. Quo fit ut poenitens Deum amare,
etiam nondum cum eo reconciliatus fuerit, et peccati
labe adhuc polluetur, excluso tamen omni affectu
ad peccatum, incipiat. Satisfactio autem quae Deo, corde
sic disposito, offertur, apud Deum accepta est, gratiam
quā poenitens ad gratiam sanctificantem adducatur, de
congruo meretur.

Ceterum neminem latet Ecclesiam solitam esse
satisfactoria opera, quibus Dei ira placaretur,
aut absolutionem imponere. Pro rato ergo habet
poenitentiam aut absolutionem factam esse per-
tinentem, dum confitentes poenitent, iidemque in
propositum habent de novo non peccare.

Eadem veritas auctoritate Summorum Pontificum

(1). Charitatem vidit nobis Pater ut filii Dei nominemur
et sumus. I Joan., cap. 3.

stabiliri potest. Etenim Sixtus IV hanc Petri De Osma
doctrinam damnavit: Penitentes non sunt absolvendi,
nisi peracta prius penitentia eis injuncta. Alexander VII
similes damnavit propositiones.

Aliud temerarium est et hereticum Ecclesiae
proximè damnare circa modum sacramentorum
ministrandorum, siquidem in assignandis Sacra-
mentorum naturis ea errare non potest.

Veteri ergo Ecclesiae optimae fuerunt rationes,
cur penitentes ad penitentiam, antequam absol-
verentur, adimplendam cogere. Hodie eidem
Ecclesiae et optimae rationes antiquae mutandae
disciplinae occurrerunt. Quum enim, ut unus ex
his rationibus seligam, penitentiam satisfactio
ratione sacramenti valeat, magis est mitoria, minis-
trato sacramento, et, quum propterea in gratiae statu
adimpleatur, Deo magis gloriatur.

Deinde, quum satisfactio sit tantum pars integralis
sacramenti, non videtur quare necessario praemittenda esse
parti essentiali, qualis est absolutio. Ita semper Ecclesiae
persuasum fuit non esse necessarium penitentiam ante abso-

389

lutionem peragi, ut videtur ex canone supra relato
Concilio Carth. 4, quo peccatores, postquam mortis periculum
craserunt, penitentias absolute impositas solvere jubentur.

Egūdem fateor casus occurrere in quibus abso-
lutio prudenter deneganda est, tunc, ut accuratius
loquar, differenda, donec adimpleatur penitentia,
quia, ut Franciscum Xavierium Dixie narrant,
quidam reperias, qui, absolutione nondum concessa,
ut, de quibus ne cogitant quidem, se facturos esse
ultra promittant. Curat ergo confessor satisfactionem, antequam
absolutionem impertiat, in cautionem simul et
remedium exigere.

286

390

391

